

a ermite», *Senescal d'Egipte* (NCL XLVIII, 155); freqüent en textos de primera hora del NE.: a. 1306 ross. (RLR VII, 54), *capero viat* Empordà, c. 1280 (BABL VII, 246); també en Lulll (-erons, *Blang.*, NCL II, 13.14) i en StVicentF (*Sermons* I, 128.8; II, 176.27); en docs. barcelonins de coses de mar: «totes robes de draps de lana --- capes, gipons, caputxos, gonelles, *caperons*, puniets, calçes» a. 1487 i «gramalles y *caparons* de trellís o canamàs als tres verguers de la Lonja» a. 1601 (reportat a 1458; en l'ed. Moliné del *Consolat*, 232, 326). I ja antiga la variant fonètica *capiró*, Eiximenis (Reg. II, cap. 31, veg. *ALMUSSA*); StVicentF (*Quaresma*, 69.93), OPou («gramalla de jurat --- *capiró* de jurat: epomis, -idis», *TbPu.*, 316): és resultat del *capairó*, -eiró, nòrdic, ja referit, en el Rosselló i en oc. ant. (on Peire d'Alverne III, 9, *RFGn.* XII, 886, ja va usar *capairó* m. «kappe, kapuze»), i que també va passar a l'arag. ant. (*capirón* furs de 1350, inv. de 1362, *RFE* XXII, 121; *BRAE* III, 89). Com que també fou particularment balear (eiv. fi S. XIII, *Macabich*, *Feudalismo*, p. 10),⁴ no és estrany que en derivi *capironat* documentat primer com a eivissenc el 1666, allí com a adjectiu: «se féu una crida per lo corredor acompanyat de tots los officials, vestits de dol, y lo corredor *capironat* y tambor cobert de vaieta ---» (Macabich, *StM. la Mayor Crón.*, 84), d'on les formes variants *capinorat* i *encapironat*, aquella alterada en *campinorat* (propagació de nasal) a Manacor, 'penitent de la processó de Dijous Sant amb capulla punxeguda' i després nom mallorquí de la *Reseda alba* L. (BDLC IV, 366): cf. el nom castellà *hopo de zorra* de la mateixa herba, que mostra com la gent hi veu el penatxo com a característica, a manera de *capiró* o caputxo.⁵

Potser és mer canvi de sufix català de *capiró* el *capiro* [1575, «lo *capiro*: capitium; lo *esparver* --- posar-li lo *capiro*, llevar-li ---», OPou, *TbPu.*, 57; *DAG.*], si bé es nota que en català és mot força menys antic i desenrotllat que en castellà-aragonès [*capero*, leon., 1294; *-pirote* c. 1300; «un *capiro* de mesclas de meytat de duenya», inv. arag., *BRAE* III, 225; *DCEC* I, 650b32-38], ço que fa sospitar una importació externa si bé adaptada a *capiró*: sigui pròpiament castellana (encreuament de l'arag. *capirón* amb *capote*), sigui més aviat un manlleu cast.-arag.-cat. del gascó *capero*, que fóra diminutiu normal de la correspondència gc. del nostre *capell* (gc. *capèt*); *capirota*.

Altres variants sufixals de *capero* són *+capallingot* («lo Pare Ribas amb son --- monacal», B. de Maldà, *Coll. de la B. Vida*, 186) i el sinònim també monacal *+capicot* m. 'peça de vestir que duu un canonge que va pel camp' (de l'erudit Jaume Pascual, a. 1786, *BCEC* IX, 144), que en vista d'allò serà també derivat amb sufix complex diferent (no pas cpt. amb *cot* = *cota*, com s'hauria pogut creure, si bé aquest pot haver-hi contribuït), i un mall. *capingó* 'capa i jac' registrat pel *DAmen*. Més independent i antic, *capió* (que és també oc. ant. *capion* «capuchon», *PDPF*): «pena de testes vayres; *capions* de testes vayres; *capions* de vays entirs», ross., 1295 (RLR V, 85).

Capida [1369]: 'vel blanc fi, i sovint de preu, que posen damunt del cap de l'infant, quan el bategen, i que poc després sol passar a propietat de l'alt personal de la parròquia': «si algun cristià <de> fora la parròquia se batejarà dins l'església de Besora, deu esser la *capida* del Rector»; «--- del bapisme deu aver lo rector --- tres diners --- e la *capida* deu esser del sagristà», docs. de Besora de Cardener, de l'a. 1369 (*BCEC*, 1909, 273); «aquest bon voler que tinch, ab la *capida* ho prengui e ab la mortalla ho dexaré», *Tirant*, § 262; «car les primeres / amors són veres / e tots temps duren, / per ço hi aturen / tant los diables: / d'ells són amables, / may se'n partixen, / ni se'n desixen: / no hi val bapisme / —mas exorcisme—, / lum, sal, *capida*, / que de llur vida / divís se'n faça», JRoig (*Spill*, 379); o sigui 'les dones, d'ençà que una s'avingu amb el diable per seduir Adam, no han deixat mai més l'amor del diable, perquè el primer amor dura sempre'; veg. encara el coment. de Chabàs, p. 284, que en dóna d'altres testificacions antigues).

Evident que es tracta d'un derivat de *capa*, si bé sobta el singular sufix, però ens l'expliquem tenint en compte la terminologia dels baptismes, en què es van repetint sempre les fórmules com «fo-li posat nom x.», «fo-li posada *capida* de tal o tal cosa» («fo-li posada *capida* de drap prim de li, e fo-li posat nom Sent Honorat», doc. Bna., 1393, *Ardits* I, 41): la *capida* era sempre curosament *beneïda* (i exorcitzada, veg. Chabàs) i en els llibres parroquials llatins s'insistia a *operire* i *cooperire* el cap de l'infantó, d'on la forma de participi passiu en *-ida* que ha pres aquest derivat. Més tard sovint predomina el sentit secundari de 'do que es fa als clergues locals per altres funcions'; parlant de la benedicció d'una campana de confraria: «s'és feta elecció a més veus, del compara y de la comara, dits padrins --- les dones casades han votat y és stada Margarida L. --- à portat per *capida* catorza palms de tella y un costi blanç», d'un doc. vigatà de c. al S. XVII;⁶ costums semblants i noms paral·lels en l'occità del Roergue: «*copullo* [*<capurla*], *copurlo*, f. morceau de toile que le parrain ou la marraine donne au prêtre» (a Sant Africa, Vayssier).

Capil 'punta de la paret exterior en què acaba la carena del teulat', mot de Cerdanya en català (on el degué aprendre NOLLER, que l'usa en *Vilaniu*, 214), i que Moll recollí a Puigcerdà (en el seu vocab. de la construcció, *BDC* XXIII) i usa Ant. Cayrol: «d'això ve que a Isòvol falta una pedra al *capil* de l'església, que hi ha un pont sense riu i un riu sense cap pont ---» (JPCerdà, *Cont.*, 36). És més conegut com a occità, ja medieval *capil* «pignon» (Ant. Thomas, *Rom.* XXXIX, 207), Carcí *capial* (<*-pil* fon. local) (Colàs, i a Sarlat, *VKR* V, 356), gascó pirinenc *capiu* (Lavedà, Rohlfs, *RLiR* VII, 153, 145; Schmitt, *Vie Pastorale*, 7), gc. pirinenc *capielera*, alt.-arag. *capil* i *capilera* (a Bielsa, 1965), mentre que en aranès i altres parlars gascons hi ha una variant *capiera* que suposa ÌNARIA.

⁶⁰ *Capell* [1181]: «e ls malaltes hagen *capeyls* de